

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

Izhaja 10. in 25. vsakega meseca.

Velja celoletno 2 gold. 50 kraje. — polletno 1 gold. 30 kraje.

List 1.

V Celoveu 10. januarja 1872.

Po dedov blagoslov.

(Idila, spisal F. V. Slemenik.)

Opoldanski oblaki so poizginili, le semtertje še plavajo zelo nizko lahke meglice, podobne jagnjetom, ki skakljajo po modrem obzorji in gledajo doli na krasno zemljo, na senožete in pašnike, na reke in jezera, v katerih se lesketa zlato sonce; na gorice, v katerih mergoli veselih ljudi pri obilej tergatvi. In zdolej, v znožji gorice, piha rahel vetriček okoli bele hiše, skozi sadunosni gaj in pripogiba s vertu cveticam zale glavice. Beli veliki Sultan mosten leta po trati pred hišo, zaganja se v kolobar in zdajci skoči na kamneno klop, ter radoveden zré v jerbašček, v katerem je toliko lepih, poželjivih stvari, ki jih zdaj svilen robec zakriva njegovim očém.

„Pazi na Ivana, Anica, da se mu kaj ne zgodi,“ pravi mati in zadnji krajec robea skriva v lepo spleteni jerbašček. „Ni težek; kedar se ti utruji desnica, vzemi ga v levico in včasih lahko tudi Ivan ponese. Urno hodita, da prideta pri solnčnem zahodu do tetinega doma. Spodobno se obnašajta povsodi. Pozdravita mi teto, in nikar ne opustita dedecu, kedar prideta in ko odideta, poljubiti staro dobro roko. Brezi strahu hodita, saj je Sultan zraven vaju. Ako se peljeta čez jezerce, glej Ivan, da ne padeš iz čolna. Tako. Zdaj idita!“

Pri zadnjih besedah je skerbna, pobožna mati vsakega otroka prekrižala in na mlado lice poljubila, še nekaj časa stopala ž njima, pri ovinku še enkrat razložila celi pot, ter se vesela podala nazaj na dom in od todi k delalcem.

Anica ima kakih enajst. Ivan osem let. Belo sta opravljena in topli jopici, ki jih je treba zvečer, imata spravljene v jerbaščeku, na verhu, da ju lahko oblečeta, ako bi vtegnil priti oster veter. Na glavi imata slamnika, in lepo je gledati modri in rudeči trak, kateri ferfrá okoli klobučka.

Mnogokrat sta že hodila to pot od ljubega rojstnega doma do tetine hiše, in od tetine hiše čez jezero k dedu. Nikdar jima ni serce tako poskakovalo radosti, kakor danes. To je veliki Sultan sam čutil, ker se je tako premetoval pred njima in vsako pastirico skušal vjeti. V divjih skokih je v trenutku celo polje preletel, in enako urno privihral nazaj na Anin klic. Iz gostega gaja, v kterega senci se daje kaj prijetno sprehajati, jima prihaja na uho žvergolenje iz tisočerih gerl; na desnej se versté zeleni pašniki, kjer pastirji piskajo staro pesem o kralju Matjažu in o vjetej Turkinji, ki se je dala kerstiti, in po kterej je turški oča silno žaloval, da

jo je po vsem svetu iskal, dokler ni našel kristjane in sam kristjan postal. Za travniki so se verstile njive, obložene s svojim jesenskim blagom, in za njivami so se vzdigali verhunci, raz katerih čujeta veselo prepevanje tergavcev. Iz stranskega pota prideta na cesto, belo, oglašeno, brezi prahú. Ljudje pravijo, da je cesarska; gotovo, ker je ni blizo, ki bi bila tako široka, tako lepa. Bog vé, se prašata otroka, skozi ktere kraje pelje, in kje je nje konec!

Dobro je, da zopet zapustita cesarsko cesto, na kterej pečejo solnčni žarki in se je treba tolikokrat izogibati velikim težkim vozovom, in Sultana deržati, da se ne zaleti na visoki voz, iz kterega mu psiček ošabno kaže zobé. Zopet ju les vzame v svojo dobrodejno senco. Na koncu lesovja je rudeče pobarvan križ, okinčan s mnogimi cveticami. Otroka sta se spomnila, zagledavši rudeči križ, materinih besed: Kedar prideta do križa, ne zabita, kdo je na njem terpel za nas. Ivan vzame svoj beli slamnati klobuček raz glave ter se s sestrico prekriža. Bil jima je ta križ že davno ljub, ker je tukaj nju mati, vračaje se v prejšnih časih od deda, rada ž njima pomolila kratko molitvico. Toraj tudi zdaj molita za srečno pot.

Rajski kraj! Prihitela sta na verh, na katerem stoji daljznana cerkev Matere Božje. Koliko milj se mora videti beli božji hram na okoli! Na severnej strani se vsedeta v senco in zevajoči Sultan zraven. Tú mogočno vleče veter čez verh, dobra je jopica. Kaj bi rekla mati, ko bi bolna, sprehlajena prišla nazaj? Kako bi jo obžalostila? — Veselje! Veselje! Že se vidi tetin stan! V dolini proti severu se blišči in lesketa v solncu jezerno zerkalo in ne daleč pred njim je nekaj hiš. Seveda! Tam je sadunosnik, tikoma vert, potem hiša, in hlev in sosedje. Vse je v zlahtnem drevju. Do tje morata danes. Ne moreta se nagledati sprelepega razgleda.

„Kaj se tamo le v daljini bliska, Anica?“ pokaže Ivan na desno. „Ti moraš to vedeti, ker že dalje v šolo hodiš, nego jaz.“

„Seveda to vem, Ivan; to je kositar, s kterim je križ pokrit na —“

„Pa vendar ne na pokopališči?“

„Tako je; na pokopališči. Vidiš zraven križa drevo? Drevo je eno leto mlaje od tebe. Veš, kdo v njegovej senci pokopan leži?“

„Aj, Anica, ti meniš, najinega rajnega ateja, za kterega moliva vsaki večer. Da bi jaz bil ateja poznal! A ti si ga?“

„Kaj pa! In sestro Marijo sem tudi še poznala.“

„Jaz tudi to ne! Kedar kaj krivega učiniš, pra-

vijo mamica vsikdar, da je Marija pač bila pravi angelj. Kedar te pa imajo radi, rekó, da [si Mariji celó podobna. Ni res? "

Anica se nasmehlja in veli vstati.

„Naj zdaj jaz nesem jerbašček, Anica, pusti mi ga!“

„Ti bi se preveč utrudil, jaz sem močnejša.“

„Ne, ne, čuješ! Naj nesem! Saj me imaš rada in veš, da ne terpim, da bi se zaradi mene preveč mučila. In pomisli, kaj bi rekli dedec, zvedevši, da sem len in prazen stopal zraven tebe. Daj!“

Anica ni se mogla ustaviti bratovim prošnjam. Zopet stopata od zaperte cerkvice v dolino. Na tej strani griča so vinogradi in mimo polnih brajd korakata navzdol po mehkeji travi in ljudje se ogledujejo na lepa otroka v snažnej obleki in mladina na vihrajoče trake na klobučkih. Povsodi morata praviti, da sta na potu k dedu in vsakdo je zadovoljen s tem odgovorom, če tudi ne vé, kje, da stanuje ded. V dolini prihaja pot čedalje slabēja; tu ne moreta po stranskih stezah hoditi, ampak po naznamovanej cesti, po kateri gotovo prideta do tetinega doma. Ta cesta, ker ni bila cesarska, ni tako gladka, in čim bolj gine dan in se solnce bliža goram, tim bolj tudi čutita, da sta trudna. Vendar vsak rad nosi jerbašček in ga le nerad drugemu oddá.

Zopet novo veselje! Že vidita tetino hišo skozi široka drevesa. Kdo bi se zmenil zdaj za trud, za znojne kaplje, za vroče solnce, in za necesarsko cesto! Pri teti si bodeta zopet počila in v jutranjem solncu se bodeta zibala čez jezero. Pa kaj, da je vse tiho, ko da bi vsi pomerli? Vse hiše zaperte, nikjer žive duše. Tako tudi pri teti. Najberž so šli v gorice in pridejo z mrakom domú. Zakaj sva tako hitro hodila? Do deda pa nikakor ne moreva še nocej. Saj ni človeka, da bi naji prevozil. Čakajva tu pred hišo, Ivan, in če boš htel, čitam ti iz knjige ono povest o nedolžno ustreljenem vojaku, ali pa ono o dobri ženi, ki neki visoko v gori prebiva in ktera na smert bolna deteta zdravi s tem, da se njih čela s svojim perstom dotaknuje.

Anica vzame knjižico iz jerbaščeka ter počne čitati. Solnce izgublja svoje moči, sence se podaljšujejo, in ne dolgo, že hiti mrak v dolino in ž njim ljudje v svoja pohišja. Tudi teta se vrača na dom. Že od daleč je zagledala otroka spavati na trati in Sultana, ki je stražil in hodil ponosno okoli nju, ter se oziral, pride li kdo kmalo domú.

Večer je prešel v milem kramljanji; še dolgo v noč so sedeli vsi domači v mesečnem svitu na trati in poslušali Anico in Ivana, ali se smejali Sultanu, kedar se je z otrokoma norčeval.

Okno v spalnici je bilo zagernjeno, vendar sta zagledalala jutranjo zarjavo, ki je veličastno priplavala izza gorice, ter naznanila lep jesensk dan. Druga za drugo so obledovale zvezde na brezoblačnem nebu in zbežale pred dnevnim svitom in tudi jutranja zarja se je skrila pred mogočnim solncem, ki je veliko, trepetajoče, plašljivo, ko da bi se še ne upalo pogledati v počiti svet, proizšlo za logom na zeleni gori, in više in više se vzdigovaje pošiljalo svoje žarke v najskriteje dolinice in kote. Ko je tetin hlapec odvezal čolnič, je tudi na jezero posijalo ter ga ozlatilo in s teto poljubilo k dedu potujoča otroka. Dolgo je še stala teta na bregu in veselega očesa gledala za pisanim čolničem, ki je tako lahko derčal naprej in tako varno, da se je Sultan na zadnji konec čolna postavil in semtertje gugaje zdaj pa zdaj zalajal proti bregu, češ, da še mora pozdraviti teto svojih ljubljenecv v slovo, predno izgine čoln za otokom. Ta je bil v

primeri z jezercem mal, in človeške roke so nekdanj sredi izsušenega jezera nanosile okrogel hribček in ko so vode zopet nastopile, pokazal se je mičen otočič začudenim ljudem. Temne jele zdaj rastejo na njem in v njenih sencah je kaj prijetno sedevati, kedar poleti popoldansko solnce pripeka. Zdaj je čolnič letel na jutrovej strani otoka naprej, v solncu, ki je grelo in čarobno trosilo zlato in srebro in bisere, kamorkoli je pogledalo oko. Sultan se je zadovoljen ogledoval v mirnej vodi, in gotovo bi bil skočil na svojo podobo, ko bi ga ne bil Ivan nerahlo potegnul nazaj. Kmaló so bili mimo otoka in ni več videti, ne tete ne tetinega posestva. Pokazale so se druge gorice, mimo katerih bo treba potovati nekaj ur. Škoda, da se že bliža breg; celi božji dan bi se otroka rada vozila v lehkem čolnu in gledala tice, ki se zaletujejo v hladno vodo, in žvergoleče sferfetajo kvišku. Pa kedar se poverneta od deda nazaj, poiskala bodeta zopet tetin dom in hlapec jima bode moral celi dan voditi čoln, jima pokazati otok in lepe klopi na njem, in sredi otoka malo trato, na kateri o praznikih dekljči in fantiči plešejo mnogi ples in mnoge pesmi pojó. Zdaj je dohitel čoln do broda; široka deska je na kolih uterjena nad vodo do suhega. Ko je tetin hlapec še enkrat objubil, da ju bode prav gotovo vozaril celi ljubi dan po jezeru, stopita otroka iz čolna na desko in še gledata nazaj, kako je zopet odbežal čoln proti tetinemu domu. Sultan zagodernja, ko se je čoln skrnil za otokom.

Gladka suha pot ju vodi zdaj skozi ravno polje; včasih drevesa delajo senco, včasih hladiven vetrič potegne, in si zaigra sè svilnimi traki na otrokovih klobučkih. Cela versta vinogradnih gričev se razteguje pred njima od jutra do zahoda in dobro mora biti tertam na njih ker jih solnce ogreva celi dan. Okoli unega griča, ki začinja versto na zahodnej strani, prideta iz te večje ravnine v manjo, in ko dospeta do nje srede, zagledala bota na berdu dedovo hišico.

Pa zdaj, zdaj, zdaj! Prišla sta do potoka, čez ktereга je bila vsikdar poprej berv, a zadnji dež jo je odnesel. Voda je sicer plitva in čista, k večemu čevelj globoka, pa na dnu se vidi okroglo kamenje, grozovito polzko. Kaka nevarnost za jerbašček, ko bi nositelj pri prehodu padel! Dolgo se posvetujeta otroka in Sultan se radoveden ozira na nju. Zdaj sta sklenila junaško, da bota napravila pot čez potok iz velikih kamnov; saj imata časa dovolj. Sultan mora stražiti jerbašček, med tem ko prinašata kamenja. Že sta privalila velik kamen ter ga vergla v vodo, da je visoko plusnila, ko se prikaže od nasprotne strani mlad popotnik s torbico čez ramo in palico v roci, mladeneč dvanajst ali kaj let star.

„Ne trudita se, čujta, prijatelja,“ ju prijazno nagovori, „jaz vaju raje prenesem na ta kraj. Kaj bi obleko tergala in blatila! Jaz nimam tako tenkega, lahkega obutja, ko vidva, toraj lahko to storim, ako hočeta.“

Izrekši začne stopati čez potok in je zdajci pri njih. Mladi ljudje so si v malih trenotkih prijatelji.

„I kamo pa ti potuješ?“ praša Anica.

„V mesto, v šole! Sveti Miha je bil unidan prišel ter me izgnal iz doma. Danes ob treh sem se podal na pot in do večera menim priti v mesto.“

„Za kaj se pa učiš? modro izveduje Ivan.“

„Kaj da bom? To sam Bog ve; zdaj pridem v latinske šole.“

„Jaz tudi čez nekaj let; se lahko vidiva, če boš še v mestu. Kako ti je pa vendar ime, da te vem poiskati?“

„Lovro Kralnikov mi je ime. Kam sta pa vidva namenjena?“

„Deda obiskat; nimava več daleč. Naji pa prenesi, Lovro!“

Sultan prične mermrati, videvši, kako je Lovro Ivana v naročje vzel, ter ga z jerbaščekom spravil na uni kraj. Potem prišedši nazaj, prenese deklico, Sultan se je pa moral nejevoljno sam potruditi čez vodo.

„Hvaležna sva ti za to, in ker te pot pelje blizo mimo naše hiše, stopi v njo, pa reci najini mami, da si naji prenesel čez potok, in mama najina te bodo nadarila. Stori, stori to!“

„Oglasi se vsikdar, kedar imaš priložnost!“ pristavi Ivan.

MLADI ZNANCI SI PODAJO ROKE IN SE LOČIJO.

(Konec prihodnjic.)

Molitvena knjiga.

(Zložila Lujiza Pesjakova.)

Po materi še knjigo
Molitveno imam,
Ki mene bo spremila
V posledni tihi hram.

Če moram uživati
Bolestij grenki strup,
Če nada me zapušča,
Če bliža se obup:

Rudeči trak mi kaže
— Od časa je že bled —
Kjer materni počival
Je mnogokrat pogled.

Pred knjigo jaz poklekнем,
Potožim jej gorjé,
In laglje kmalu bije
Terpeče mi sercé;

Molitvica izreka
Tam prošinjo željnó,
Ki blagoslova kliče
Na dete preljubó.

Ker matere najboljšé
Prikaže se obraz,
Moleči njé zaslišim
Nepozabljivi glas,

In mir se meni verne,
Ki izvira iz nebá,
In ki ga tamkaj mati
Mi prosi od Bogá.

Venec domačih rož.

(Zložil * * *)

Na poti.

1.

Le čez ramo torbo spet,
V roko les popotni,
Da grem gledat beli svet,
Kraj pustim tihotni!

Vse pozabil bom gorjé,
Sladka bo mi hoja,
Tiho bodi mi sercé,
Saj dobiš pokoja!

Saj kdor vedeti če kaj,
Naj gre po sveti,
Da bo znal nositi raj,
Ali znal terpeti.

Oh, kakó je jasen dan,
Več mi ni ostati,
Hajdi tja čez doljno stran
Po stezi na trati!

2.

Z Bogom oče, z Bogom mati,
Serčno hvalo za vse vam;
Le nikari ne jokati,
Ker podajam se drugam.

Naj še enkrat vas objamem
In pritisnem na sercé,
S tem slovo od vas naj vzamem,
Več beseda mi ne gré.

Svoje jaz iskati sreče
Moram ónstran naših mej;
Serce sili hrepeneče
Potovati me naprej.

Zdravi, srečni ostanite,
Bog vé, če se vernem kdaj;
Blagoslov mi podelite,
Ako me ne bo nazaj.

Potniške drobtine.

(Spisuje L. Ferčnk.)

Imel sem dve prav prijazni tičici, tako privajeni, da ste mi pri jedi hodili k mizi prosit za nekoliko drobtin. Celo poletje niste se zmenili za prostost; v izbi izgojenima bila je izba prostoren svet. Čez noč ste obsedeli kje na železnem omrežji med okni, rano jutro pa prileteli v izbo. Tukajšni ljudje imenujejo te tičice: verbljovke; prav za prav ste bili vertni penici. Pride jesen in tičici postanete nemirni, zlasti po noči ste frafotali med okni, in čez nekaj dni najdem zjutraj prvo mertvo med okni, in dva dneva poznej je bila mertva tudi druga. Takrat se spomnim, da ste tičici bili selivki. Prišel je bil njun selivni čas in prirojeni nagon nju je gnal naprej, da same niste vedele kam.

Ako bi smel ljudi primerjati živalim, zlasti ticam, bi tudi ljudi razločeval v stalne in selivne; k zadnjim bi pa sam sebe prišteval. Dasiravno tudi jaz priterjam prislovcici: „Povsod dobro, doma najboljé,“ in „ljubo doma, kdor ga ima,“ me je vendar kterokrat že izvabil selivni nagon iz mirne hiše in tihe doline, ter gnal po lepem, širokem svetu in mislim, da se mi ta nagon ne bo vlegel prej, da mi najvišji velitelj ne poreče: Stoj! Pretekli so že tri tedni, kar so se lastovice odmaknile merzlemu vetru in odpotovale proti jugu; rad bi jo tudi jaz pomeril za njimi, a ni dalo. Obernem se proti severu, kajti spominjam se, da mi tudi na severu bivajo bratje, sinovi istega naroda, kterega je kakor listja in trave, kteremu pripada največi kos stare Evrope in ga vendar hočejo potopiti na žličici vode. Slovani českega plemena, verli bratje Čehi že nektera leta bijejo boj, ne le zanimiv, nego tudi določljiv in osodljiv za vsa slovanska plemena avstrijska. Spoznati lepo Česko, gledati z lastnimi očmi viteško bojevanje, z lastnimi ušesi slišati mišljenje, radost ali tugo njenih prebivalcev, me je napotilo protu severu na Česko. Na tem potovanji sem pobral nekaj drobtin, ktere po Besedniku ponudim častitim bralcem.

Bilo je megleno jutro 10. oktobra, ko se odpeljem iz celovškega kolodvora proti Št. Vidu. V velikem ovinku obkrožimo mesto in raztegnjene vertove velikovskega predmestja, da pridemo iz južne na severno stran lepega mesta, v kterem že nekaj let nemčurstvo in liberalstvo nosi veliki zvonec. Dasiravno mi je znana vsa okolica, vsaka stezica okoli in okrog mesta, zdaj se mi je zdelo vse tuje, ker po Rudolfovih železnici se nisem še bil vozil. Skorej da nisem spoznal tihotapne Glane, ktera ne dere, ne šumi, ampak se mirno in tiho vali naprej med ločjem, jelsami in verbami. Na levi ostanejo živi, toda že zanemarjeni plotovi nekdanje Holemsnikove pristave,

4

ktre sem se vselej rad ogibal zavoljo nekega, meni nerazumljivega strahu; — na desni se razprostira vresje, kamor vojaki zahajajo k orožnim vajam. Kolikokrat smo fantje bingjali za turško muziko, koja nas je vselej bolj zanimivala, kakor suhe knjige in kar je bilo v njih! A hlapon naglo dirja, ne pusti nas dolgo pre-mišljevati, v trenutku nas odpelje in pripelje nam pred oči druge predmete, druge kraje. Predenj se zavem, smo že derdrali čez gosposveško močvirje memo zgodovinsko častitljivih krajev. Na levi strani vidiš Kernski grad na znóžji Št. Urške gore; a zastonj iščeš grada, le ime je še ostalo, in kar bi se ti moglo dozdevati, da je gra-dič, to je le župnja ubogega kernskogradskega župnika. Vekomaj škoda, da razpada cerkva na Št. Urški gori, nekdanj mnogo obiskovana. Iz hribčeka na desni te prijazno pozdravlja in vabi starodavna, častitljiva ro-marska cerkev Matere božje gosposveške. In ob cesti na zeleni trati med železno ograjo vidiš slavni spominek slovenskih knezov koroških, zdaj že na terdi nemški zemlji! To je kamniti, dvasedežni stol, na katerem so nekdanji koroški knezi in vojvodi prejimali obljubo zve-stobe svojih podložnih in podeljavali pravice in predpra-vice. V dobi slovenskih knezov pomenljiv obred je po-stal s časom v spremenjenih razmerah puhla fraza, kakor je to videti tudi drugod.

Peljaje se memo spominka spomnim se dogodka iz svojih dijaških let, ki pa sega že 30 let nazaj. V drugem razredu spodnje gimnazije smo se učili koroški zgodovino iz prav medlih bukvic s suhoparno pisavo. Kri pa vendar ni voda; domovinska povestnica je nas zanimala in nam razgrevala domovinska čutila. Po dokončanih skušnjah se pogovorimo — kakih 10—12 dijačkov — in sklenemo potovati h kamnitemu sedežu nekdanjih koroških knezov. Srečno pridemo do spominka, a skoz ograjo ga gledati ni nam bilo zadosti, poskušati smo hteli, kako bi bilo sedeti na prestolu vojvodskem, dasiravno že zastarelem. Bili smo vsi še gibčni in tanki, in ko bi trenil bili smo znotraj ograje. Se ve da po-skušamo vsi sedeti na kamnitem stolu; nekteri z bolj živo domišljijo so se pozdevali za dedne potomce nekdan-jnih vojvodov in so v svoji velikodušnosti nam drugim izrekli dozdevne milosti.

A tudi te zgodovinske igrače se naveličamo in mi-slimo na odhod. Kmalu smo se izmuzali iz ograje — le enemu ni se posrečilo. Siromače, ki zdaj že trohni, je bil sklučen in imel izraščen herbtanec. V ograjo je prišel, a ven ni mogel priti; pomerjal je zdaj tú zdaj tam, a nikjer ni šlo. Prešernim dijačkom je to delalo kratek čas in smeha obilno. Dva se verneta spet v ograjo ter mu hočeta pomagati iz zadrege, a siromaka je zbolel prešerni smeh, in namesto zahvale skupi po-močnik dobro primerjeno zaušnico. Na mig se vleže smeh, v tem trenutku pa je bil siromak z močnim po-tiskom zunaj ograje. — Kako smo se razkropili ti nek-danji aspiranti za koroški vojvodski prestol! Skorej dve tretjini ste pomerli, — le eden je došel na višo sto-pinjico v koroški vladi — do vojvodske časti pa ima še daleč. —

Komaj sem bil ta dogodek v svojem spominu po-novil, že je nas hlapon privlekel v obližje nekdanj ime-nitnega grada Tancenberg. Že v svojih mladih letih, ko tega grada še nisem bil niti videl, niti poznal, sem slišal očeta praviti, da ima toliko oken, kolikor je dni v letu in toliko vrat, kolikor je mesecev. Za domišljijo kmeč-kega fanta, ki razun farovža ni še videl večega in čed-nejšega poslopja, je bil to čudoviten grad. Kajsikrat sem prišel poznej blizo tega gradú, a noter v grad pa

nisem stopil, zatorej ne morem zagotoviti, ali ima res še toliko oken in toliko vrat. Njegova lega na prijaznem hribu kraj zgodovinskega gosposveškega polja ali mo-čvirja, njegova obširnost ga dela imenitnega in krasi celo okolico, a njegovi zlati časi so mu tudi že prešli. Imel je že mnogo gospodarjev, zatorej bi vedel tudi kaj pripovedovati od dobrih in hudih.

Svojo zlato dobo je imel Tancenberg pod cesarjem Maksimilijanom I. in pod Hodiščani, ki so ga kupili l. 1516 in prezidali l. 1524. Takrat so hodili knezi in nadvoj-vodi tje na gostijo; veselice so se verstile z obedi in igrami. Hrup in šum pa požre mnogo grošev; ko je teh primanjalo, je na gradu vse potihnilo, — zadnji Hodiščan je umrl v norišnici. Sreča in denar, oba sta okrogla!

Na desni, kakih 6 minut za zgornjo gostilnico na salskem polji vidiš nizko gorovje s temnim smrečjem zaraščeno. Tú so koroški starinoslovci prejšna leta iz-kopavali mnogoverstne starine, rimske bogove, hiše, orožje, orodje, celo sledi od ulic in so s tem dokazali da je v tej okolici stalo mesto, prej ko ne: „Virun.“ Ljudska pravljica pa le poveda, da je tukaj stalo mesto „Sala,“ ktero je divji Atila s svojimi hunskimi četami razrušil; še celo podobo tega mesta sem nekje videl, ali je pa mesto res bilo te podobe, kdo to ve! Sedanja politična razburjenost omikanim ne pripušča se pečati s starinstvom; v sedanjem hlaponskem veku se vse naglo spreminja, kmalu bomo mi s svojimi nazori in vse se-danje uredbe starinski.

Koliko lepša in bogatejša bi bila okolica gospo-sveška, ko bi glanodolsko demokratično društvo se več zanimalo za zboljšanje zemljišč, kot za politične agitacije v prevratnem smislu. Merilo, računilo, pisalo se je že dosti za izsušenje gosposveškega močvirja, storilo pa še nič, ali vsaj ne veliko.

Kondukerji zakričijo „Št. Vid.“ — a v Št. Vidu še nismo bili, ampak dobrih 25 minut pred Št. Vidom so postavili tako zvani št. vidski kolodvor. Kar je bilo nas namenjenih proti severu, smo morali zapustiti vozove in čakati belšaškega vlaka.

(Dalje prihodnjic.)

Azijska kolera.

(Spisal dr. —ž.—)

Marsikteri bralec se bode morebiti stresel pri tej besedi, ker ga bode opomnila hudih, o času kolere v svo-jem kraju prestanih ur. In res, kolera je obče kaj huda in neusmiljena morilka človeškega rodú, ktere smo mi Evropejci pred štiridesetimi leti komaj po imenu poznali. Pritepla se je prvokrat k nam v Evropo iz jutrovih de-žel še le leta 1829. Pokazala se je tega leta prvokrat v nekterih krajih ruskega carstva na mejah Azije. Pri-šla je v naše kraje iz tople iztočne Indije, kakor več drugih nalezljivih bolezní, n. pr.: osepnice, škerlat itd.

Imé „kolera“ je sicer že od starodavnih časov po-znano. Oče zdraviljstva, Hipokrates, že dolgo pred Kristovem rojstvu opisuje v svojih spisih pod tem ime-nom neko bolezen, ki se začne s hudim bljuvanjem in propadom ali drisko. Človeku lice nagloma propade, ga duši pri sercu, dobi večkrat kerče v dolnje ude in kaže sploh podobo prave azijske morilke, vendar je ta bolezen čisto drugačega značaja. Ona malokoga umori, kmalo

mine, ne postane nikoli nalezljiva, čeravno se v nekterih krajih posebno po letu bolj pogostoma pokazuje. Stari ljudje in mala deca so jej posebno podverženi, pa jim postaja redkokrat nevarna. Prihaja iz zavžitja slabih, pokvarjenih jedi, večasi od prehlada. Tudi zavžitje strupenih gob, nekterih metalnih solí, n. pr.: zelenca, je vstanu izbuditi to bolezen, katero zdravniki: kolera nostras ali evropejsko kolero imenujejo, zato ker je že od nekdaj v evropejskih deželah poznana in v razloček od grozovitne azijske morilke. V zgodovini se poveda, da je za evropejsko kolero umerl gerški modrijan in cinikar Diogen, ki je prebival v sodú in je z laterno v roci po dnevi ljudi iskal. Požerl je sirovo nogo nekega goveda. Imé obeh, bistveno različnih bolezní, je gerškega rodú in pomeni: žolcev tok (cholos = žolc in rhein = teči), toraj bolezen, v kateri mnogo žolca iz črev teče. To pa nima nobene veljave gledé azijske kolere, katero hočem tu bolj natanjko opisati, posebno za tega delj, ker grozi letos k nam priti. Dve leti se že vlačí po ruskem carstvu, kjer se je pokazala prav grozna po mestih ob bregovih črnega in azovskega morja že leta 1870 in minulega leta kaj hudo divjala tudi po drugih krajih. Proti zapadu je prekoračila ruske meje že na več krajih, leta 1871 je morila v izhodnih pruskih zemljah, posebno v mestih Kraljevec, Gdansko (Danzig), prišla v poglavitno mesto Berolin, v Hamburg in celo čez morje na Angleško. Meseca novembra minulega leta je napadla tudi našo Galicijo, kjer je še meseca decembra hudo davila in doslé ni čisto potihnila. Sliši se zdaj, da neizrečeno grozovito divja v Aziji po Perziji, ki je minulega leta strahovito lakoto terpela in po azijskem in evropejskem Turškem, posebno v Carigradu, v Saloniku in drugod. Proti nam tedaj od dveh strani, od severa in juga. Bog daj, da bi nam prizanesla. Žalibog so obstoječe razmere in prikazni močno podobne tistim, ki so predhodile prejšnim navalom te grozovitne morilke.

Azijska kolera je v naših krajih nova bolezen, v Indiji pa, ki stoji pod angleško oblastjo, je od nekdaj poznana. Tam govori se o njej že v prestarih indijskih svetih pismih, Sanskrit imenovanih, kakor o domačej bolezni v zemljah ob svetej reki Ganges. Zdravnika Tralijan in Celij Avrelijan jo opisujeta že 16. veka. V prejšnjih časih bolj na drobno pa stoji opisana od zdravnika Bontija v mestu Java o začetku sedemajstega veka, kjer je po njegovem naznanilu v šestih urah za kolero umerl tedanji oskerbnik mestne bolnišnice, Kornelij van Rogert. Pri vsem tem so Evropejci pravo azijsko kolero do začetka tekočega veka komaj po imenu poznali. se le leta 1817 se je angleški zdravnik Robert Tytler, živeč v mestu Jesora, blizo 40 mil daleč od poglavitnega mesta Kalkute proti severno-izhodni strani, 19. avgusta ž njo seznanil in jo obširno opisal. Kmalo potem je zapovedalo angleško poglavarstvo vsa zdravniška oznanila o koleri, ki je tedaj morilno divjala po zemljah Angležem podverženih, zbrati in po Jameson-u urejene na svetlo dati. V tej zbirki se nahajajo kaj obširna in natančna oznanila o tej bolezni, ki je dvanajst let pozneje prvokrat poterkala s svojo morilno roko na evropejska vrata. Od teh časov do današnjega dne je izdano neštevilno spisov o epidemičnej koleri, več kakor o vsakej drugej bolezni; pa vendar smo v pomočkih proti njej skoraj tako revni kakor v začetku; še najbolj je napredovala naša vednost, kakó se čuva, da ne postane splošna bolezen. V tem obziru stojé globoke in temeljite preiskave profesorja Pettenhofferja v Monakovem na Bavarskem na prvem mestu.

Gotovo bode zavzemalo bralca slišati, kakó in kedaj je začela napadati azijska kolera naše kraje in sploh dežele vseh delov sveta, kajti kolera je postala kmalo smertonosna metla malo da ne vseh narodov celega sveta in se jela širiti iz ozkih mej svoje zibelke v Gangesovem deltu na vse strani. Popred pa, da jej sledimo na njenih potih po svetu, naj stoji tukaj kratek posnetek iz opisa te morilke v angleški armadi, ki so tedaj z indijskimi narodi vojsko imeli. Imenovani angleški zdravnik Jameson, ki to opisuje, je služil pri centralnem oddelku armade pod zapovedništvom markiza Hastings, ki je stal pod šotori ob nizkem bregu reke Sind v zemlji Bunilkund v začetku meseca novembra 1818. Naš oddelek je imel, piše Jameson, mnogo vojskine pertljaje, topov in drugih vsakoverstnih pripreg, katero je nam vozila velika množica tú rojenih Indijanov. Pri teh-le se kolera prvokrat pokaže, ali tiho mirna, da smo njenih malih žrtev v začetku komaj opazili. Pa naenkrat, kakor bi nas strela zadela, se razodene v najgrozovitnejšej podobi in okuži vse verste celega taborja. Od 14. do 22. novembra je bilo umiranje splošno, vse brez razločka starosti in stanú, Evropejci in v deželi rojeni so padali v malih urah pod njeno neusmiljeno koso takó, da so najserčnejši pred njo trepetali. Morila in davila je naglejše in grozovitnejše kakor najhujša kuga prejšnih časov. Bolnike so nosili od vseh strani, kajti celi tabor je bil le ena bolnišnica, tako da zdravniki in strežaji niso dotegnili, akoravno so se trudili noč in dan. Po taboru je potihnil šum in hrum, prestala vsaka veselica; vojaki so letali okrog vsi pobiti in prestrašeni, popraševaje po svojih umirajočih in mertvih tovarših. Indijani so nosili v temnih trumah svoje rojake po starej navadi v hladno reko, pa nazadnje je bilo toliko merličev, da so jih morali pokopovati kjer koli je kdo smert storil. Po celem taboru nisi slišal drugzega glasú kakor hropljenje umirajočih, jok in stok živih po svojih prijateljih in žlahtnikih. Neopisljivo strahovitna je bila vsakokrat ponočna tišina, spala ni nobena živa duša, vse je zdihovalo, trepetalo in prepadalo. Tisti, ki so bolnike iz prednjih straž v bolnišnice nosili, so padali sami kakor muhe pod svojim bremenom od morije zadeti. Bili smo, kakor pravi sveto pismo, v smerti sred življenja. Mladost, telesna moč, zdravje bilo je vse zastonj, noben ni vedel zjutraj, ali ostane do večera še živ. Dogodbe teh kratkih dni so bile za nas tako strahovitne in grozne, in se nam vrile takó globoko v pamet, da poznej noben od nas ni bil vstanu brez strahú in trepeta od njih pripovedovati. Naši Indijani so mislili, da jih edini beg še reši gotove smerti, utekali so v celih trumah in z merličí posejali vse ceste na cele mile okrog. Pa tudi nam Evropejcem ni bilo tu v nižavi prestati, zdelo se je nam kakor bi sama smert iz tal vrela ter smo zapustili tabor že 13. novembra in se podali na visok skalnat svet blizo mesta Erich, kamur smo prispeli 22. novembra. Tu še le nas zapusti strahovita morija. Naš pot tje je bil nepretergoma posejan z bolniki, umirajočimi in merličí. Od naših 11.500 evropejskih vojakov smo zgubili v teh kratkih dneh za kolero 764 mož, od Indijanov pa je umerlo več kakor deseti del njih števila.

Iz tega je razvidno, v kako strahovitej podobi se je Evropejcem prvokrat pokazala ta morija, pred da je nastopila svojo smertonosno pot po deželah celega sveta.

Po indijskih poročilih je bila kolera popred domača bolezen ob bregovih svete indijske reke Gangesa. posebno ob njenem iztoku v morje, v tako imenovanem Gangesovem ustji, na vlažnih in močvirnih tleh. Bila je pohlevna, ne posebno nevarna. Leta 1817, kakor po-

roča Tytler, po dolgem in nenavadnem deževju je prvokrat postala hudomorilna in jela koračiti na vse strani sveta čez ozke meje prvotne svoje zibelke po prostornih in gostó obljudenih indijskih krajih. K nesreči je bila leto popred kaj slaba letina riža, glavnega živeža tamošnjih stanovalcev, takó da so za časa prvega nenavadnega širjenja kolere v mnogih krajih tudi lakoto terpeli. Meseca julija 1817 je okužila že velik prostor, posebno proti jugu in severoizhodu; meseca avgusta je morila že v mestih Jesora in Kalkuta in po vseh krajih velikega bengaljskega zaliva. Pervo leto njenega nenavadnega širjenja je podavila samo v angleškeji vladi poverženih deželah v izhodnej Indiji čez šest sto tisoč ljudi. Zadnji vzroki, zakaj je kolera naenkrat iz pohlevne domače bolezni postala jedna največih morij človeškega rodú in zakaj se je iz svojih prvotnih ozkih mej podala prvokrat na daleko potovanje po svetu, ostali so celoma neznani.

Leta 1818 se je razširila še po celej Indiji in v angleškeji armadi grozovitno divjala, kakor kaže zgorej naveden opis. To leto je posebno tiste kraje najhujše obiskala, katerim je poprej prizanesla. Angleški zdravniki celó poročajo, da polki, ki so kolero imeli, so to leto skoraj prosti ostali, čeravno jim je bila priložnost kolero dobiti velika. Leta 1819 je v Indiji malo potihnila, in se nagnila posebno proti jugu na indijske otoke: Ceylon, Sumatra itd., ter proti izhodu, kjer je za Indijo ležeče kraje okužila in leta 1820 v Kitaj, v najbolj obljudeno carstvo vsega sveta priderla. Tu je nek grozno davila celi dve leti. Proti severu je šla čez goré v Nepal in dalej proti centralni Aziji. Leta 1821 nastopi svojo smertonosno pot proti zapadu v društvu mnogoštevilnih mohamedanskih romarjev, divja v deželah ob perzijskem zalivu, posebno velikem mestu Basora ter po celej Perziji; doseže 1822 Sirijo, Palestino in druge dežele ob bregovih sredozemnega morja, kjer ostane skoraj dve leti in grozi od tukaj Evropo napasti. Pa takrat se jej ni zljubilo čez morje v naše dežele. Iz Perzije, kjer je tudi leta 1823 neusmiljeno morila, pride po trgovcih prvokrat v rusko evropsko mesto Astrahan, ob izljudu velike reke Volge v hvalinsko morje. Kakor se kaže, je bila, prvokrat prenešena na evropska tla, preslaba in ostala obmejena na Astrahan. Skorej ravno tega časa je priderla iz srednje Azije tudi v rusko mesto Orenburg, pa tudi od tam ni moglo iz neznanih vzrokov dalej proti Evropi.

Evropa ostane toraj prosta te morije do leta 1830. Dve leti pred tem je z največjo okrutnostjo morila zopet po Perziji, v malej Aziji in v ruskih krajih za Kavkazom. Leta 1829 pride zopet v mesto Astrahan, odkoder se jej je takrat posrečilo pridreti po reki Volgi navzgor v oserčje Rusije v veliko mesto Moskvo, kamur je prispela spomladi leta 1830. V tem času se je pri-tepla tudi v mesta ob azovskem in črnem morju ter na polotok Krim. Iz teh središč se je širila po celej neizmernej Rusiji proti severu do Arhangeljska, proti zapadu do pribaltiških dežel in do kraljestva Poljskega, kamur jo je prinesla ruska armada ó času poljskega punta 1831. Od onod je jela bolj naglo potovati in še tistega leta napade veliki delj kraljestva Pruskega, Nemčije in našega cesarstva. Dunaj in Berolin je okužila že poleti 1831 in grozovito mnogo ljudi zadavila. Tudi naše slovenske kraje je prvokrat obiskala od leta 1831 in 1832. Leta 1832 se prepelje iz Homburga čez morje na Angleško in davi kaj neusmiljeno v glavnem mestu Londonu; napade iz angleške strani Francosko, kamur je bila najpopred v primorsko mesto Callais prinešena,

odkoder je v kratkem času Paris dosegla in se razširila po celej francoskej zemlji. Še leta 1832 prebrodi prvokrat atlantiško morje, se pokaže v Kanadi in v severo-amerikanskih državah ter stopa proti jugu do mesta Mehike. V letih 1833—34 jo vidimo moriti po Španskem in Portugalskem, pozneje po Laškem in zopet v naših krajih. Leta 1836 in 1837 so bile hude epidemije v avstrijskih deželah, ob jadranskem morju, po Laškem, Nemškem in v drugih posebno severnih evropskih kraljestvih; ali leta 1838 naenkrat izgine ta morija iz cele Evrope, po ktorej je od leta 1830 do konca 1837 blizo en milijon ljudi poklala. Pervi naval te hude azijske morilke je terpel skoraj celih osem let, morivši kmalo tu kmalo tam, od Arhangeljska po lednem morju in Groeningena v Norvegiji do Carigrada, Neapola in do najjužnega konca Španije, od Moskve do Londona in Pariza, povsod je strahovitno švigala svojo smertonosno koso in obhajala grozovito žetev. In čudno, naenkrat izgine iz evropskih tal, ostane pred njo mir in pokoj blizo celih deset let. Že se je mislilo, da je v Evropi za vselej konec te morije, pa okrutna osoda je drugače nanesla.

Posebne okolnosti, dolgo deževje in velika nerednost v Indiji, v svojej prvotnej domačiji, jej podele leta 1846 zopet veliko morilno moč, domače mejé so jej pretesne in se pobere posebno proti severu in zapadu. Kakor grozovitna burja priburi v Perzijo, azijsko Turško do Egipta v Afriki ter v zakavkaske ruske pokrajine. Velikanski snežniki kavkaških gorâ jo nekaj časa ustavijo, pa pri posebnej priložnosti vendar le prekorači mogočni Kavkaz po navadnej poštnjej cesti in se pokaže leta 1847 zopet v Moskvi. Takrat je potrebovala ptujka od Gangesa do poglavitnega mesta Rusije samo poldrugo leto, pri prvem navalu po celih 12 let. Iz Moskve se je zopet razširila po celej Evropi, razprostiraje povsod, kamur je prišla, smert, strah in trepet. Ta njen drugi naval je terpel od 1847 do 1856, skorej ravno toliko, kolikor se je zderževala v evropskih zemljah, ko jih je prvokrat obiskala. Takrat je kaj neusmiljeno davila po Kranjskem, v Istriji, po Štajerskem in Koroškem. V poslednjo deželo jo je prinesel potujoč puškar v Boravljani v dolnej Rožnej dolini. Svetovna razstava v Monakovu leta 1854 je veliko pripomogla k njenemu širjenju. Obiskala je vse dežele kakor pri njenem prvem potovanji, okužila tudi mnogo krajev, kamur prvokrat ni prišla, kakor na Švicarskem, Tirolskem, in se deržala posebno v velikih mestih, odkoder se je žarkom podobno na vse strani po deželi širila. Tudi takrat je preplavala atlantiško morje in obiskala severno Ameriko. Dunaj je imel leta 1855 že sedmo in kaj hudo epidemijo. Z letom 1856 zopet potihne na delj časa in do leta 1864 ni se čulo nikjer, da bi po evropskih zemljah divjala; pa v Aziji, posebno v njenej tesnej domovini, Indiji, ni nikoli do cela izginila.

Od leta 1864 sém se šteje tretji naval te bolezni na evropske dežele. Leto poprej je bila po Aziji daleč okrog razširjena in je nek neverjetno grozovitno divjala med mohamedanskimi romarji, najbolj v Arabiji: v Meki in Medini, svetih mestih proroka Mohameda. Odtod je bila prenešena v Egipt, in je posebno v primorskem mestu Aleksandriji kaj hudó razsajala. Leta 1865 je morila, iz Aleksandrije prinešena, v mnogih mestih po Laškem in na južnem Francoskem, v naše kraje iz Laškega vendar ni prišla, kakor bi poti od zapada proti izhodu ne ljubila. (Dalje prihodnjič.)

Smešnice.

* Dobrodejen gospod je imel lepo navado, vsako leto dvem ubogim in pridnim dekletom doto preskerbeti. Nekdaj se oglasi zato med drugimi tudi neko šestnajstletno dekle. Ko jo po ženinu prašajo, odgovori odkritoserčno: Mislija sem, da bodo milostni gospod tudi za ženina skerbeli.

* Nek tergovec je bil jako zadolžen. Zarad tega ga praša nekdo izmed njegovih znancev, kako da mu je mogoče mirno spat. „To je lahka reč,“ odgovori tergovec, „ali kako da morejo moji upniki mirno spat, tega ne morem razumeti.“

Zastavice.

1. Kedar je majhno, štiri omaga; kedar je srednje, svet obrača in kedar je veliko, se po gostijah valja, kaj je to?

2. Kdo s klobukom pred cesarjem sedi?

3. Ktera stvar večkrat svojo obleko spremeni, živa sama sebe pokoplje in s svojo smertjo ljudem koristi?

4. Kdo pri konjkih peš hodi?

Uganjka zastavic v prihodnjem listu.

Ogled po svetu.

Avstrijsko-ogerska država. Zatonilo je zopet eno leto. Marsiktero upanje je bilo v nas zbudilo, pa žalibog kmalo zopet zadušilo. Pod Hohenwartovim ministerstvom je nam začelo solnce bolj prijazno sijati, nadejali smo se tudi mi Slovenci, da postanemo s časom enako spoštovani, kakor drugi narodi v Avstriji, da dospemo tudi mi do vseh tistih narodnih pravic, ktere drugi uživajo. Kratka je bila ta zlata nada. Nastopila je vlada, vzeta iz stranke, ki za nas nima drugega kakor prevzetnost in posmevanje. Kako bi bilo mogoče, od take vlade kaj posebnega za nas Slovence pričakovati? Nastala je za nas huda ura in mi stojimo kakor kmet pred žitom, ktero je ravno toča uničila. Pa kakor kmet tudi mi ne bomo obupali; kakor kmet svoje tudi mi ne bomo jenjali obdelovati narodno polje. Za hudim vremenom pride prej ali poznej zopet solnce, in ta vedna spremenjava v naravi kaže se tudi v zgodovini narodov. Stopimo v novo leto z zaupanjem boljše prihodnosti.

Deržavni zbor na Dunaju se je sēšel 27. decembra l. l. Udeležilo se je ga mesto 202 samo 120 poslancev, med kterimi šteje ustavoverna stranka 91 glasov. Manjkajo pa Čehi in Slovenci. Cesar je 28. p. m. slovesno odperl deržavni zbor s prestolnim govorom. V njem je med drugim rekel, da hoče sedanja vlada ustavopravno stanje utrditi, z Galicijo skleniti poravnavo, uvesti neposredne volitve za deržavni zbor in postaviti zoper zlorabo ustavnega volilnega mandata. Dalje priporoča poslancem javni poduk, obeta predloge o postavah na mesto konkordata, o popravljenji kazenskega prava in deržavnega pravdnictva, ustanovo upravnega sodništva, nalaga zboru skerb za vojsko in deželno brambo posebno, pravi, da se bodo poboljšala plačila uradnikov in nižjih duhovnikov in obžaluje da se en del stanovstva ne udeležuje deržavnega zbora.

Ustavoverci se zarad prestolnega govora po časnikih močno veselijo in si obetajo obilno lepega. Bomo videli, ali bodo tudi tako veseli, kedar pride izpeljava. Marsikaj se jim bo potem morda drugače pokazalo kakor zdaj.

Vlada je deržavnemu zboru predložila proračun za leto 1872, ki šteje stroškov 359,380.933 gld., dohodkov pa 308,599.859 gld., torej znaša deficit 50,650.000 gld.

Poljaci so predložili deržavnemu zboru svojo resolucijo, v kterej zahtevajo večjo samoupravo za Galicijo. Ministerstvu se je dovolilo pobiranje davkov do konca meseca sušca t. l. 30. decembra se je deržavni zbor razšel brez določila kterega dne po praznikih da se zopet snide. Po najnovejših vestih se bode 11. in 12. t. m. na novo začelo zborovati.

Zadnje dni so se nekteri kolovodje narodne hervaške stranke na Dunaju pogovarjali z ogerskimi ministri. Kakor se sliši, misli ogerska vlada nekterim tirjatvam narodne stranke privoliti. Bog daj, da bi se porazumljenje dognalo in da naši bratje Hervati dosežejo, kar si želijo.

Razne novice.

Slovensko uradovanje. Družba sv. Mohora je dobila te dni od c. kr. nadsodnije v Gradcu sledeči nepremenjeni dopis v čistej slovenščini.

Št. 9058.

Slavna družba sv. Mohora v Celovcu.

Podpisano predsedništvo se slavni družbi sv. Mohora za z mnogo cenjenim dopisom od 14. decembra t. l. št. 19 poslana knjige preserčno zahvali in ob enem prosi, da se blagovolijo tudi v prihodnje izdane knjige tukajšnjemu opravištvu brezplačno pošiljati, da se razdelé med različne sodnije v slovenskih krajih v prepričanju, da bodo ti darovi obilni sad rodili.

V Gradcu 23. decembra 1871.

C. kr. nadsodniški predsednik

Lattermann m. p.

Omenili smo ta slovenski dopis, ki je že drugi v tej zadevi, ne samo zato, ker smo se ga razveselili, ampak tudi zato, da naši čitatelji pozvejo, kako uradujejo viši c. kr. uradi s slovenskimi strankami, med tem ko se nižji in nizki uradi v slovenskih krajih na vso moč zoperstavljajo, slovenske vloge sprejemati in slovenski uradovati.

Zora. Pervi list Zore, slovenskega časopisa za zabavo, znanost in umetnost, ktero vreduje slavnoznani naš pisatelj gospod Davorin Terstenjak, je izšel in reči moramo, da nam je močno dopadel. Zaderžaj je izboren in zanimiv, zunajna oblika nenavadno lična. Iz serca želimo, da si Zora pridobi prav obilno duševne in materijalne podpore in da vsi bolj izobraženi Slovenci sežejo po njej. Izhaja vsakega mesca dvakrat na velikanski poli in velja po pošti za celo leto 4 gld., za dijake in učitelje za celo leto samo 2 gld. 50 kr. Naročnina se pošilja na narodno tiskarnico v Mariboru.

Škof Strossmayer je na svojem potovanji po spodnji Italiji, kakor se sliši, močno zbolel. Bog daj, da kmalo zopet čujemo, da je ta iskreni in visoko spoštovani slovenski rodoljub okreval.

Vabilo

v družbo sv. Mohora za leto 1872*).

Slovenci! pristopite k družbi sv. Mohora, tako vabi družbini odbor vse Slovence brez razločka stanú, spola in starosti tudi letos, ko nastopi družba svoj dvanaajsti tečaj. Zares čudovito je Bog blagoslovil dosedanjo družbino delovanje; družba je s svojo delavnostjo prederla v narodovo množico; postala je

*) Lepo prosimo sl. vredništva slovenskih časnikov, da blagovolijo ponatisniti družbino vabilo v svojih listih.

Odbor.

ubogemu slovenskemu narodu občna šola omike, poduka in zabave.

Lani je bilo vpisanih 17.395 družbenikov, vsak je prejel za mali donesek enega goldinarja šest bukev, ki obsegajo blizo 70 tiskanih pol. V 104.370 iztisih romajo tedaj lanske družbine knjige po vseh slovenskih pokrajinah in Slovence podučujejo, osrečujejo in povzdigujejo.

Ako pogledamo ono ogromno število družbenikov sv. Mohora, mislili bi skoraj, da to obilno število obsega gotovo vse, kar jih le med Slovenci brati zna, da ni mogoče tega števila, posebno pri naših okolščinah, mnogo prekoračiti; sodili bi, da je bratovščina sedaj dospela do svojega verhunca. Temu pa ni nikakor tako. Pregledajmo Koledarjev imenik bolj natančno, koliko dekanij najdemo v njem, ki bi lahko po dva in trikrat več družbenikov šteje, koliko je slovenskih vasi in far, ki še enega uda nimajo, koliko je Slovencev in Slovenk, ki še niso prihiteli v kolo udov in podpornikov družbe sv. Mohora. Število udov, čeravno je ogromno, vendar še ni doraslo tako, da bi se pomnožiti več ne dalo; gotovo pridobimo še na tisoče novih družbenikov, ako le hočemo in nismo leni. Zato, premili rojaci, rodoljubi, ki gorite za dušni in materijalni napredek Slovencev, Vas družbini odbor spet vljudno vabi na delo ter Vas priserčno prosi, bodite tudi letos družbi sv. Mohora z veljavno svojo besedo v pomoč in podporo; zlasti pa do Vas, prečastiti dekanjski in farni predstojniki, ponavlja odbor nadležno prošnjo: ne utrudite se, ljudstvu razlagati družbine namene in njene koristi in bratovščino priporočevati, kjerkoli se Vam lepa priložnost ponuja. Kolikor več novih udov pristopi, toliko lažje bode družba rešila svojo zlahtno nalogo, toliko več dobrih knjig bo dajala na svitlo, toliko lažje bo skerbela, da se naši najdražji svetinji — vera in narodnost — ovarujete našemu narodu in da se ubogo slovensko ljudstvo povzdiguje na čedalje višjo stopinjo prave omike in srečnega blagostanja.

Družbine knjige se bodo tiskale v 19—20.000 iztisih in sicer v lastnej družbinaj tiskarnici, ktera je z novim letom popolnoma uredjena.

Vsak ud prejme letos 6 knjig in sicer:

1. **Življenje svetnikov in svetnic božjih, VII. snopič s 25 podobami.**
2. **Življenje in smert Kristusova, 4. snopič.**
3. **Prav zanimivo in podučno, narodno, gospodarsko delo: „Kupčija in obertnija — denar in blago,“ spisal F. Kočevar.**
4. **Umni živinorejec s posebnim ozirom na govedje, spisal Fr. Govekar.**
5. **Večernice 25. zvezek, za ktere so namenjene letos krajši povesti in drugi zabavni in podučni spisi.**
6. **Koledar za leto 1873, kteremu bode dodan popolni imenik družbenikov.**

Pri oglaševanju naj se blagovoljno pomni, kar družbini Koledar l. l. omenja stran 142. K temu le še prošnjo dostavimo, naj častiti poverjeniki blagovolijo vpisati njih ude kolikor mogoče v tistem redu, kakor se bodo tiskali v Koledarju in naj na koncu vpisovalne pole ne zabijo dostaviti, pod katerim naslovom in po kateri poti si želijo o svojem času knjige iz Celovca sprejeti — ali po pošti kot poštno blago ali po železnici kot vozno blago. Verh tega naše častite poverjenike in sodelalce nujno prosimo, naj z nabiro udov ne odlagajo in njih ude vsaj do 10. aprila t. l. družbi dopošljejo, ker poznej nazna-

njeni udje sestavljenje obširnega imenika silno zadržavajo in ovirajo.

Opomnimo o tej priložnosti, da nabira za Janežičevo ustanovitev še ni končana. Dosedaj se je nabralo vseh doneskov . . . . . 1249 gld. 24 kr. po odbitih stroških za grobni spominek 430 „ 8 „ ostane tedaj . . . . . 819 gld. 16 kr.

Da bi pač letos ta glavnic prava narasla! Priporočamo prav lepo v ta namen vsem rodoljubom nabiro doneskov za Janežičevo ustanovitev.

V Celovcu 1. januarja 1872.

Družbini odbor.

Dohodki družbe sv. Mohora za leto 1872.

Na novo so pristopili častiti dosmertni udje:

391. Ljudska šola v Št. Jerneji	gld. 15.—
392. Tonica Samsa, tergovka v Il. Bistrici	„ 15.—
393. Janez Baša, tergovec	„ 15.—
Letnine so poslali častiti gospodje:	
Dr. J. Levičnik, dekan v Št. Mohoru	„ 12.—
J. Pavalec, kaplan v Cmureku	„ 4.—
L. Čuk, župnik v Truškah	„ 11.—
O. D. Antolkovič v Koprivnici	„ 3.—
Čč. gg. Al. Car 2 gld., V. Škerjanec 1 gld 20 kr., Bl. Ulčar 1 gld. 15 kr., A. Kompoš 1 gld., J. Dobnik 1 gld., o. K. Robida 1 gld., o. H. Venedig 1 gld., K. Podobnik 1 gld., J. Kolar 1 gld., J. Jarc 1 gld., čitalnica v Solkanu 1 gld., A. Sovinc 1 gld.	„ 13.35
Vkup	gld. 88.35

Častitim našim čitateljem!

Obilna druga opravila gospodu Biserju ne dovolijo, vredovanje Besednika še dalej oskerbovati. Prevzel je torej vredništvo podpisani, ki čitatelje in pisatelje lepo prosi, naj tudi njemu ne odtegnejo zaupanja in podpore. Novo vredništvo si bo prizadevalo na vso moč, da si s časom to zaupanje zasluži. Besednikov program se sploh ne bo spremenil, skerbelo se pa bo, da postane znotranji zadržaj čedalje bolj zanimiv.

Svetovali so nam nekteri rodoljubi, naj se naš list malo bolj ozira na politiko, posebno na politično življenje na Koroškem. Pretehtali smo ta nasvet na vse strani, našli v njem mnogo dobrega, pa še več zaprek, katerih tukaj razlagati ni prostora. Po naših mislih bo gotovo več koristilo, ako koroški rodoljubi pridno dopisujejo v „Slov. Narod“ in potem si prizadenemo, da se ta verli list med našim ljudstvom bolj razširi.

Poslali smo prvi list letošnjega Besednika vsem dosedanjim naročnikom; kdor si ga pa tekoče leto ne misli več naročiti, naj nam s tem naznani, da na zavitek zapiše „retour“ in list brez vsega plačila zopet na pošto odda.

Naročnina celoletna 2 gld. 50 kr., polletna 1 gld. 30 kr. se pošilja na izdajateljico ali vredništvo. V Celovcu 10. januarja 1872.

Šimen Janežič,
vrednik.

Listnica.

Besednikova: Našim prijateljem, ki so nam k novemu letu mnogo sreče voščili, prav lepa hvala in serčen odzdrav. — G. A. Šavnik v Gorici. Obžalujemo, da Vam „Spominov na Sokrata“ ne moremo poslati, ker so nam že pošli. Poslani denar pripišemo naročnini, ako je tako prav? — Rojanska čitalnica. Naročnino hvalžno prejeli. Dopis pride v prihodnej odborovej seji družbe sv. Mohora na versto, prosimo torej za nekaj dni poterpjenja. — J. P. v Cm. Vredništvo Prij. je nam lansko naročnino izplačalo in tako je vse v lepem redu. Sitnosti ni prav nobenih. — Fr. K. v Lj. Prejeli! hvala!